Trade.gov.pl

Ewolucja mechanizmów obchodzenia sankcji przez Rosję

PAIH
Grupa PFR

© PAIH S.A.

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny. Została opracowana na podstawie informacji uznanych za wiarygodne i nie stanowi wykładni ani opinii prawnej.

Wydawca: Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.

Dodatkowe informacje: redakcja@trade.gov.pl

Warszawa, listopad, 2026

Spis treści

Sankcje i ich obchodzenie 3

Sankcje i sposoby ich obchodzenia w skrócie 6

Rosyjski eksport po 2022 roku: mniej, inne kierunki, ale bez załamania 9

Gospodarka wojenna 11

Jak ewoluuje sposób obchodzenia sankcji? 12

Praktyczne konsekwencje sankcji dla polskich przedsiębiorców – obowiązki i ryzyka w handlu międzynarodowym 20

Podsumowanie 23

Komentarz ekspercki 25

Bibliografia 26

Ewolucja mechanizmów obchodzenia sankcji przez Rosję i skuteczność działań przeciwdziałających w latach 2022—2026

Sankcje nałożone na Rosję w 2014 a później w 2022 roku były bezprecedensowe pod względem ilości oraz obszarów jakie dotykają. Po raz pierwszy użyto presji ekonomicznej na taką skalę. Rosja okazała się odporna na sankcje nakładane przez USA, Unię Europejską oraz państwa G7. Główną przyczyną tej odporności jest budowanie przez rosyjską gospodarkę mechanizmów umożliwiających obchodzenie sankcji oraz funkcjonowanie w reżimie sankcyjnym. Autor w tej analizie bada ewolucję sankcji od 2014 roku, ze szczególnym uwzględnieniem okresu po 2022 roku: jak Rosja zmieniała sposoby ich obchodzenia oraz jak państwa Zachodu dostosowywały swoje podejście do nowych mechanizmów obchodzenia sankcji. Na wstępie należy zaznaczyć że presja sankcyjna to bardziej maraton niż sprint. Nakładanie coraz to kolejnych ograniczeń umożliwia identyfikację strategii adaptacji drugiej strony i reagowanie na nią.

Sankcje i ich obchodzenie

Sam mechanizm presji gospodarczej jako sankcji nie jest nowy. Jest używany już od starożytności i wojny peloponeskiej — od czasu kiedy Ateny nałożyły embargo na państwo-miasto Megarę - sojusznika Sparty. Dobrą definicję sankcji przedstawił prof. Budnikowski — “Sankcje ekonomiczne to wprowadzone przez rząd ograniczenia w normalnych

stosunkach handlowych z określonym krajem lub ich grupą, podejmowane z zamiarem osiągnięcia określonego celu ekonomicznego lub politycznego”[1] —Nawiązując do tej definicji, obchodzenie sankcji ekonomicznych polega na znajdowaniu takich możliwości działania w reżimie sankcyjnym aby prowadzić ograniczony handel z innymi podmiotami lub pośrednikami.

Współczesny system sankcji gospodarczych wobec Federacji Rosyjskiej zaczął kształtować się w 2014 roku po nielegalnej aneksji Krymu. Początkowo działania Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych koncentrowały się na sankcjach indywidualnych, obejmujących zamrożenie aktywów oraz zakazy podróżowania dla wybranych przedstawicieli rosyjskich władz. W kolejnych miesiącach restrykcje rozszerzono o ograniczenia sektorowe, obejmujące między innymi dostęp rosyjskich banków i przedsiębiorstw do zachodnich rynków kapitałowych oraz dostawy wybranych technologii wykorzystywanych w przemyśle naftowym. Istotnym etapem było również wprowadzenie ograniczeń dotyczących handlu z Krymem i Sewastopolem. Sankcje obejmowały również rozwiązanie umów na handel sprzętem wojskowym, jak np. umowa na Mistrale z Francją.

Odpowiedzią Rosji na pierwszą falę sankcji było stopniowe dostosowywanie modelu gospodarczego do funkcjonowania w warunkach ograniczonego dostępu do zachodnich rynków. Jednym z najważniejszych kierunków działań stała się polityka substytucji importu, której celem było rozwijanie krajowych zdolności produkcyjnych i zmniejszanie zależności od zagranicznych dostawców. Równolegle Moskwa zaczęła intensyfikować współpracę gospodarczą z państwami azjatyckimi, przede wszystkim Chinami, traktując je jako alternatywne źródło kapitału, technologii i rynków zbytu.

[1] A. Budnikowski, *Ekonomia międzynarodowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2017.

Istotnym elementem adaptacji była również przebudowa rosyjskiego systemu finansowego. Po 2014 roku Rosja podejmowała działania mające na celu ograniczenie zależności od dolara amerykańskiego i zachodnich instytucji finansowych. Rozwijano krajową infrastrukturę płatniczą, zwiększano rezerwy walutowe oraz ograniczano zadłużenie zagraniczne. Działania te miały zmniejszyć podatność rosyjskiej gospodarki na ewentualne rozszerzenie restrykcji finansowych.

Warto zaznaczyć, że rosyjska odpowiedź na sankcje nie ograniczała się wyłącznie do budowania krajowej odporności gospodarczej. Ważnym instrumentem stało się również wykorzystywanie alternatywnych kanałów handlowych i gospodarczych. Rozwijanie relacji z państwami, które nie przyłączyły się do zachodnich restrykcji, pozwalało częściowo kompensować ograniczenia w dostępie do zachodnich rynków. Jednocześnie Rosja wprowadziła własne środki odwetowe, w tym embargo na import wybranych produktów rolno-spożywczych z państw uczestniczących w sankcjach, jak np. na jabłka z Polski.

Doświadczenia z lat 2014–2021 miały istotne znaczenie dla przygotowania Rosji na kolejne ograniczenia gospodarcze. Kreml uzyskał kilka lat na rozwijanie alternatywnych mechanizmów finansowych, handlowych i produkcyjnych. Nie oznaczało to jednak pełnego uniezależnienia od Zachodu, szczególnie w zakresie zaawansowanych technologii, specjalistycznych komponentów i kapitału. Sankcje wprowadzone po 24 lutego 2022 roku okazały się znacznie szersze i bardziej kompleksowe niż restrykcje z 2014 roku, jednak rosyjska zdolność do adaptacji była już w pewnym stopniu przygotowana przez wcześniejsze doświadczenia.

Rok 2022 nie stanowił początku rosyjskiej strategii obchodzenia sankcji, lecz moment jej intensyfikacji. Mechanizmy rozwijane od 2014 roku, takie jak substytucja importu, dywersyfikacja partnerów handlowych, ograniczanie zależności finansowej od Zachodu oraz rozwijanie współpracy z państwami trzecimi, stały się fundamentem późniejszego funkcjonowania rosyjskiej gospodarki w warunkach bezprecedensowej presji sankcyjnej.

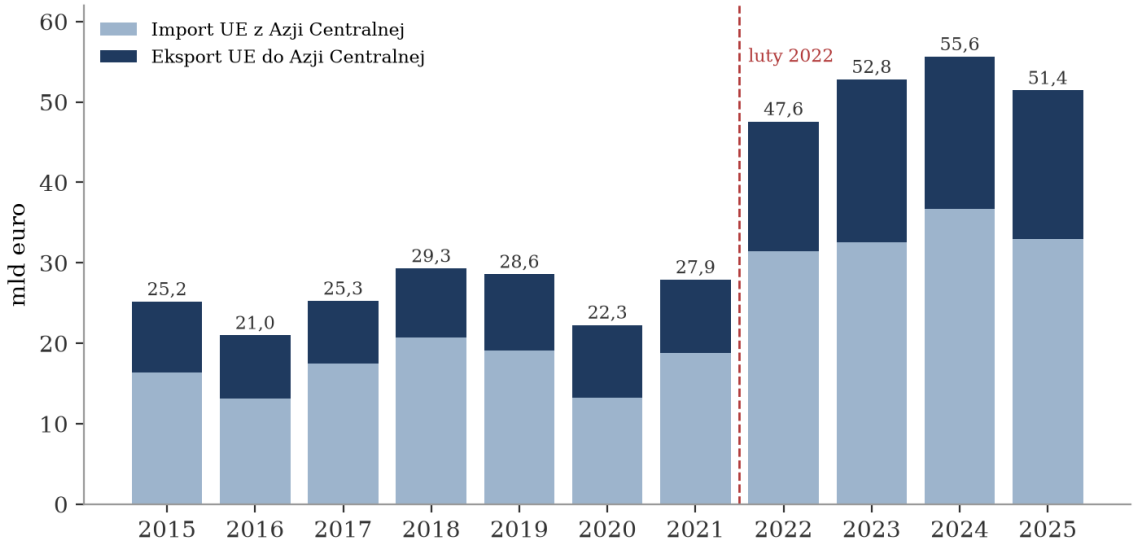
Sankcje i sposoby ich obchodzenia w skrócie

Poniższa tabela zestawia kolejne etapy: jakie restrykcje wprowadzał Zachód, jak Rosja się do nich dostosowywała i jak sankcjonujący odpowiadali na nowe kanały obchodzenia.

Okres	Sankcje Zachodu	Jak Rosja je obchodziła	Odpowiedź Zachodu
2014–2021	Po aneksji Krymu: sankcje indywidualne, ograniczenia dostępu do rynków kapitałowych, zakaz eksportu technologii naftowych i uzbrojenia.	Substytucja importu, zwrot ku Chinom, własne systemy płatności (Mir, SPFS), odbudowa rezerw i Narodowego Funduszu Dobrobytu.	Coroczne przedłużanie sankcji, bez szerokich ograniczeń handlowych.
2022	Pakiety 1–9: odcięcie banków od SWIFT, zamrożenie rezerw Banku Rosji, zakazy eksportu technologii, embargo na węgiel i ropę transportowaną morzem (od 5.12.2022), pułap cenowy G7.	Reeksport przez Azję Centralną, Kaukaz, Turcję i ZEA; zalegalizowany „import równoległy"; przekierowanie ropy do Chin i Indii.	Pierwsze listy towarów objętych szczególnym nadzorem, monitorowanie handlu z państwami trzecimi.
2023	Pakiety 10–12: embargo na produkty naftowe (od 5.02.2023), narzędzie antyobchodzeniowe (czerwiec 2023), klauzula „no re-export to Russia" (grudzień 2023).	„Flota cieni", rafinacja rosyjskiej ropy w państwach trzecich i sprzedaż paliw na Zachód, rozliczenia w juanach.	Sankcje na firmy z państw trzecich, wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie należytej staranności, amerykańskie sankcje wtórne na banki.
2024	Pakiety 13–15, obowiązek „best efforts" wobec spółek zależnych poza UE (czerwiec 2024).	Wielopoziomowe łańcuchy spółek fasadowych, „professional enablers", płatności przez małe banki regionalne.	Sankcje na statki floty cieni, ostrzejsza kontrola w państwach członkowskich (w Polsce pierwsze wnioski KAS o wpis na listę).
2025–2026	Pakiety 16–21: kolejne statki floty cieni, zakaz importu produktów naftowych z rosyjskiej ropy przetworzonej w państwach trzecich (UE od 21.01.2026), pierwsze użycie narzędzia antyobchodzeniowego wobec Kirgistanu (20. pakiet), ramy zakazu transakcji z rafineriami (21. pakiet).	Dalsze przesuwanie handlu do Azji (ok. 78% eksportu w 2025 r.), kolejni pośrednicy, zmiana bander i właścicieli statków.	Uszczelnianie: sankcje na całe państwa-pośredników i konkretne rafinerie, nacisk na egzekucję.

Tabela 1. Etapy sankcji wobec Rosji i sposoby ich obchodzenia, 2014–2026. Opracowanie własne na podstawie komunikatów Rady UE, Komisji Europejskiej, PISM i RUSI.

Władimir Putin twierdzi, że sankcje nie mają żadnego wpływu na rosyjską gospodarkę. Jednak mimo znacznej odporności rosyjskiej gospodarki i znajdowania kreatywnych sposobów obchodzenia sankcji, rosyjska gospodarka ponosi znaczne koszty związane z aktualną sytuacją. Podstawowym problemem związanym z implementacją reżimu sankcyjnego jest postawa poszczególnych krajów, które nie zawsze są zainteresowane utrzymaniem presji na Rosję - w szczególności kraje które odnoszą znaczące korzyści ekonomiczne, finansowe i polityczne pełniąc rolę pośredników w obchodzeniu sankcji dla Rosji. Są to głównie kraje Azji Centralnej, Białoruś oraz Chiny. Chiny po roku 2022 stały się ważnym zapleczem ekonomicznym Federacji Rosyjskiej, dostarczając Rosji - często po wygórowanych cenach — znaczne ilości obrabiarek oraz mikroprocesorów. Kraje należące do “koalicji sankcji” reprezentują połowę światowej ekonomii, jednak dwie trzecie populacji świata żyje w krajach neutralnych lub sprzyjających Rosji. Kluczowi rosyjscy partnerzy handlowi (kraje BRICS — Chiny, Indie, Brazylia, RPA) nie implementują sankcji, podobnie zachowują się kraje Azji Centralnej graniczące z Rosją. Kolejne kraje pomocne w omijaniu sankcji to Kazachstan i Białoruś. Znaczna liczba dóbr przenika przez “lukę białoruską”.

Wykres 1. Handel towarowy UE z pięcioma państwami Azji Centralnej, 2015–2025 (mld euro). Źródło: Komisja Europejska, DG Trade, „European Union, Trade in goods with Central Asia 5" (dane Eurostat Comext).

Jak widać na powyższym wykresie, wartość handlu wzrosła z 25,2 mld euro w 2015 r. do 51,4 mld euro w 2025 r., czyli mniej więcej się podwoiła. Największy skok nastąpił w 2022 r. — łączny handel zwiększył się z 27,9 mld euro do 47,6 mld euro, a szczyt przypadł na 2024 r. (55,6 mld euro). UE przez cały ten okres miała ujemne saldo handlowe z regionem — import z Azji Centralnej przewyższał eksport UE. Warto pamiętać, że ogromną rolę odgrywa Kazachstan. W 2025 r. handel UE–Kazachstan wyniósł sam 41,4 mld euro, czyli około 80% całego handlu UE z pięcioma państwami Azji Centralnej.

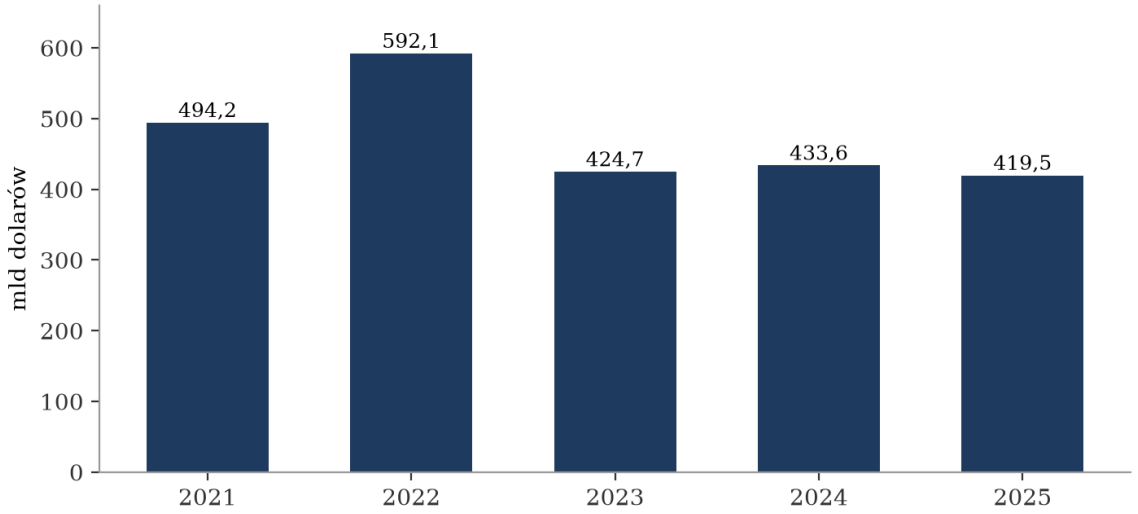
Sankcje nakładane przez UE są multilateralne, ale nie mają wymiaru globalnego. Tworzy to możliwą do obchodzenia lukę z której korzysta Federacja Rosyjska przez eksport do krajów trzecich, bezpośredni lub pośredni reeksport lub fałszywy tranzyt. **Rosyjski eksport do Brazylii, Chin, Indii i Turcji wzrósł o prawie 50% od początku wojny w 2022 roku**[2]. Tymczasem turecki eksport do Rosji wzrósł o 46% po 6 miesiącach od wprowadzenia sankcji.

[2] J. Starosta, Z. Cichowska, M. Kościński, *Sankcje na Rosję. Skuteczny instrument czy retoryczna wydmuszka?*, Instytut Nowej Europy, 26 listopada 2024.

W dziedzinie energetyki Rosja przez lata korzystała z luki prawnej: rosyjska ropa była rafinowana w państwach trzecich, m.in. w Indiach i Turcji, a gotowe paliwa trafiały na rynki UE i Wielkiej Brytanii jako produkty pochodzenia indyjskiego lub tureckiego. Unia Europejska zakazała importu produktów naftowych wytworzonych z rosyjskiej ropy w państwach trzecich od 21 stycznia 2026 r. (18. pakiet sankcji), a Wielka Brytania od 20 maja 2026 r. Zakaz przewiduje wyjątki, m.in. dla państw będących eksporterami netto ropy. W przypadku omijania sankcji w przemyśle zbrojeniowym, Chiny znacząco pomagają Rosji. Odbywa się to w dużej mierze dzięki sprzedawaniu produktów dual-use, które mogą być potem przystosowane do użytku na cele machiny zbrojeniowej. 21. pakiet sankcji z 23 lipca 2026 r. stworzył ramy zakazu transakcji z wpisanymi na listę rafineriami w Rosji i w państwach trzecich, które przetwarzają rosyjską ropę. Na razie objęto nim jedną rafinerię (Kulevi w Gruzji, od 25 stycznia 2027 r.).

Rosyjski eksport po 2022 roku: mniej, inne kierunki, ale bez załamania

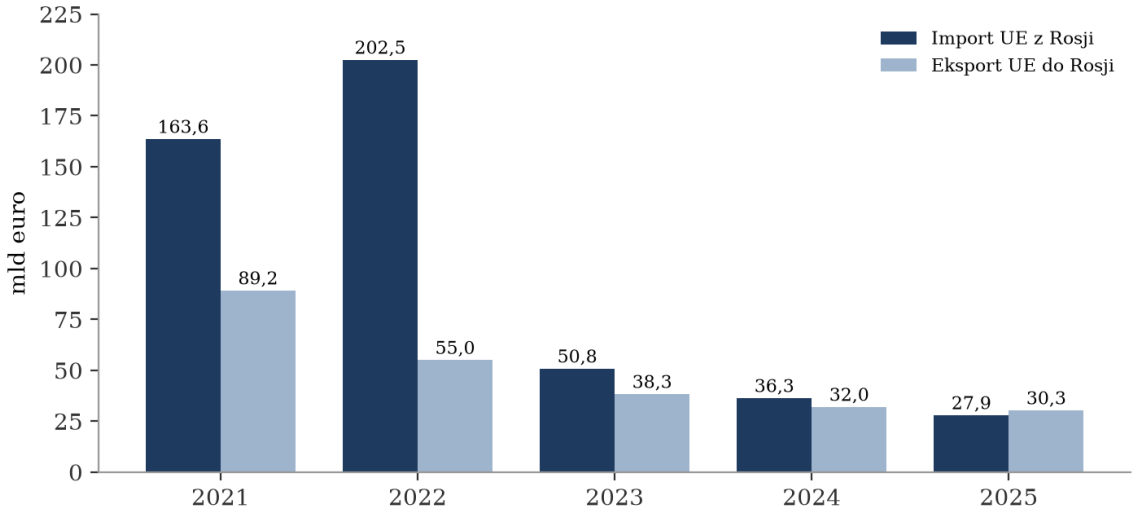
Dane Banku Rosji pokazują, jak sankcje zmieniły rosyjski eksport. W 2022 r. wartość eksportu towarów osiągnęła rekordowe 592,1 mld dolarów, głównie dzięki wysokim cenom surowców po inwazji. W 2023 r., po wejściu w życie embarga na ropę i produkty naftowe oraz pułapu cenowego, spadła do 424,7 mld dolarów, czyli o ponad jedną czwartą. W kolejnych latach utrzymywała się na podobnym poziomie: 433,6 mld dolarów w 2024 r. i 419,5 mld dolarów w 2025 r. Według szacunków Banku Rosji w pierwszych ośmiu miesiącach 2026 r. eksport był wyższy niż rok wcześniej (312,4 wobec 265,7 mld dolarów), co wynika przede wszystkim z wyższych cen ropy.

Wykres 2. Eksport towarów Rosji, 2021–2025 (mld dolarów). Źródło: Bank Rosji, bilans płatniczy (dane zrewidowane, stan na 30.09.2026). Dane celne Federalnej Służby Celnej mogą się nieznacznie różnić.

Trend jest więc wyraźny: eksport ustabilizował się na poziomie o ok. 15% niższym niż przed wojną, ale nie załamał się. Zmienili się natomiast odbiorcy. Według Komisji Europejskiej udział UE w rosyjskim eksporcie spadł z 37,9% w 2020 r. do 7,6% w 2025 r., a według Banku Rosji w 2025 r. ok. 78% eksportu trafiało do Azji. Głównym odbiorcą stały się Chiny (ok. 30% eksportu według wiiw), a także Indie i Turcja. Przychody z eksportu ropy i produktów naftowych spadły według KSE Institute z 189 mld dolarów w 2024 r. do 158 mld dolarów w 2025 r.

Najmocniej zmienił się handel z Unią Europejską. Import UE z Rosji spadł z 163,6 mld euro w 2021 r. do 27,9 mld euro w 2025 r., a eksport UE do Rosji z 89,2 mld euro do 30,3 mld euro. W 2025 r. UE po raz pierwszy więcej do Rosji sprzedała, niż od niej kupiła.

Wykres 3. Handel towarowy UE z Rosją, 2021–2025 (mld euro). Źródło: Eurostat, baza ext_st_eu27_2020sitc (stan na 16.10.2026).

Gospodarka wojenna

Rosja, spodziewając się sankcji Zachodu, podjęła działania mające na celu zwiększenie odporności gospodarki. Jednym z takich działań jest Narodowy Fundusz Dobrobytu, który powstał w 2008 roku, jednak po 2014 jego rola okazała się kluczowa w finansowaniu działań Kremla w ciężkich czasach, dzięki odłożonym na nim środkom pochodzącym ze sprzedaży paliw i surowców przed wojną. Największe rosyjskie banki i instytucje finansowe przeprowadzały testy na różne scenariusze blokowania rosyjskiej gospodarki. Na przykład odcięcie od SWIFT, blokowanie kont czy technologii zachodnich.

Rosyjska gospodarka rośnie w znacznej mierze dzięki produkcji zbrojeniowej i przestawieniu się na gospodarkę wojenną. Doprowadza to do braku zróżnicowania produkcji, co przekłada się negatywnie na konkurencyjność i zamożność społeczeństwa. Rosyjska gospodarka ulega kanibalizacji[3]. Produkcja oraz finanse są kierowane do sektora wojennego w wyniku czego

[3] Ibidem.

sektor cywilny nie jest w stanie zaspokoić popytu konsumentów. W wyniku braku towarów oraz deprecjacji rubla rosyjska gospodarka wojenna charakteryzuje się wysoką stopą inflacji. Według portalu Trading Economics w sierpniu 2026 r. wynosiła 6,3% rok do roku[4]. Jednak w rzeczywistości ten wskaźnik może być znacznie wyższy. Dzięki polityce rosyjskiego banku centralnego udało się po części zbić bardzo wysoką inflację po 2022 roku.

Rosyjski system finansowy funkcjonuje w dużej mierze dzięki adopcji Renminbi, który staje się drugą najbardziej obracaną walutą w Rosji po rublu.

Jak ewoluuje sposób obchodzenia sankcji?

Rosyjscy oligarchowie znajdują coraz to nowe sposoby na obchodzenie sankcji. Jednym ze sposobów jest ukrywanie struktury własnościowej podmiotów. Jednym z istotnych kierunków ewolucji mechanizmów obchodzenia sankcji po 2022 r. była ich postępująca profesjonalizacja. Jak wskazują autorzy analizy Royal United Services Institute (RUSI), problemem dla skuteczności sankcji nie są wyłącznie bezpośrednie działania sankcjonowanych rosyjskich podmiotów, lecz również rozwinięta infrastruktura usług umożliwiających ukrywanie własności i przenoszenie aktywów poza zasięg restrykcji. W tym systemie istotną rolę odgrywają tzw. professional enablers – prawnicy, księgowi, doradcy finansowi, agenci tworzący struktury korporacyjne, zarządzający majątkiem oraz inni wyspecjalizowani pośrednicy. Ich działalność pozwala na tworzenie wielopoziomowych struktur własnościowych, wykorzystywanie spółek offshore i trustów, podstawianie formalnych właścicieli oraz przenoszenie majątku pomiędzy różnymi jurysdykcjami. W rezultacie rzeczywista kontrola

[4] Trading Economics, *Wskaźnik inflacji w Rosji*, dostęp: 28.09.2026.

nad aktywem może zostać oddzielona od jego formalnego właściciela, utrudniając organom państw sankcyjnych identyfikację majątku podlegającego zamrożeniu[5].

Szczególnie istotnym mechanizmem jest wykorzystywanie różnic pomiędzy systemami prawnymi i sankcyjnymi poszczególnych państw. Przeniesienie aktywów do jurysdykcji, w której dana osoba lub podmiot nie został objęty analogicznymi restrykcjami, może pozwolić na zachowanie części kontroli nad majątkiem pomimo formalnego objęcia sankcjami. Podobną funkcję mogą pełnić zmiany w strukturze własnościowej, w tym rozproszenie udziałów pomiędzy osoby powiązane lub podmioty kontrolowane przez sankcjonowanego beneficjenta. Mechanizmy te pokazują, że obchodzenie sankcji nie musi polegać na prostym ukrywaniu środków finansowych. Może przyjmować formę świadomego projektowania struktur prawnych i finansowych w taki sposób, aby utrudnić wykazanie rzeczywistego beneficjenta lub kontrolującego dane aktywo[6].

Sankcjonowanie pojedynczej osoby może mieć ograniczony efekt, jeżeli jednocześnie funkcjonuje sieć podmiotów i profesjonalnych pośredników umożliwiających jej zachowanie kontroli nad aktywami. W konsekwencji przeciwdziałanie obchodzeniu sankcji zaczęło obejmować również identyfikację i sankcjonowanie podmiotów określanych jako „enablers", zwiększanie przejrzystości własności rzeczywistej oraz ograniczanie możliwości wykorzystywania różnic regulacyjnych pomiędzy poszczególnymi państwami. W tym ujęciu skuteczność sankcji zależy nie tylko od zakresu samych restrykcji, ale również od zdolności

[5] J. Gudzowska, E. Lockhart, T. Keatinge, *Disabling the Enablers of Sanctions Circumvention*, Royal United Services Institute, 7.05.2024.
[6] Ibidem.

państw do rozpoznania i dezorganizacji infrastruktury prawnej, finansowej i organizacyjnej, która umożliwia ich obchodzenie.

Kolejnym etapem ewolucji mechanizmów obchodzenia sankcji przez Rosję stało się coraz szersze wykorzystywanie podmiotów z państw trzecich. Jak wskazuje Elżbieta Kaca w analizie Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych z lipca 2025 r., rosyjskie podmioty wykorzystują przedsiębiorstwa z Chin, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Turcji i państw Azji Centralnej do pozyskiwania towarów i technologii objętych ograniczeniami eksportowymi. Mechanizm ten opiera się na tworzeniu wieloetapowych łańcuchów transakcji, w których wykorzystuje się spółki fasadowe oraz niewielkie przedsiębiorstwa, utrudniające identyfikację rzeczywistego odbiorcy końcowego. Analogiczny proces zachodzi w sektorze energetycznym, gdzie rosyjski eksport ropy jest częściowo zabezpieczony przed skutkami zachodnich restrykcji dzięki wykorzystaniu tzw. floty cieni, charakteryzującej się złożonymi strukturami własnościowymi i rejestracją statków w różnych jurysdykcjach[7].

Rozwój tych mechanizmów doprowadził do stopniowej zmiany podejścia Unii Europejskiej do przeciwdziałania obchodzeniu sankcji. Początkowo podstawowym celem restrykcji były rosyjskie osoby, przedsiębiorstwa i sektory gospodarki, jednak wraz z rozwojem sieci pośredników coraz większe znaczenie zyskało oddziaływanie na podmioty znajdujące się poza terytorium Rosji. W systemie sankcji wobec Rosji UE stworzyła możliwość obejmowania ograniczeniami wybranych podmiotów z państw trzecich uczestniczących w obchodzeniu restrykcji. Do połowy 2025 r. sankcjami finansowymi objęto około 30 zagranicznych przedsiębiorstw

[7] E. Kaca, *Countering the circumvention of EU sanctions against Russia by foreign companies*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 11.07.2025.

wspierających rosyjski sektor obronny, a ograniczenia dotknęły również podmioty związane z rosyjską flotą cieni.

Istotnym elementem tej ewolucji stało się również zwiększenie odpowiedzialności przedsiębiorstw działających w Unii Europejskiej za cały łańcuch dostaw. Firmy handlujące produktami podwójnego zastosowania są zobowiązane do oceny i dokumentowania ryzyka ich reeksportu do Rosji, natomiast w odniesieniu do wybranych produktów wprowadzono wymóg stosowania w umowach klauzul ograniczających możliwość ich dalszego eksportu do Rosji. Oznacza to przesunięcie punktu ciężkości z kontroli pojedynczej transakcji na monitorowanie całego procesu przemieszczania towaru i identyfikowanie potencjalnego ryzyka jego przekierowania do rosyjskiego odbiorcy.

Skuteczność tych instrumentów ograniczają różnice pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie egzekwowania sankcji, kontroli eksportowych i stosowania wyjątków. Problemem pozostaje także niewystarczająca zdolność części państw do wykrywania i ścigania naruszeń oraz ograniczona wymiana informacji na poziomie unijnym. **W rezultacie skuteczność działań antyobchodzeniowych zależy nie tylko od konstrukcji samych sankcji, lecz również od zdolności państw członkowskich do ich jednolitego wdrażania i egzekwowania.** Skuteczność sankcji coraz silniej zależy od możliwości kontrolowania nie tylko rosyjskiego podmiotu objętego restrykcjami, ale również jego zagranicznych dostawców, pośredników i kanałów finansowych[8].

Istotnym elementem oceny skuteczności sankcji wobec Rosji jest analiza stopnia ich koordynacji pomiędzy poszczególnymi państwami. Baza Russia Sanctions Database prowadzona przez Atlantic Council pokazuje,

[8] Ibidem.

że pomimo bezprecedensowej skali współpracy państw zachodnich po 2022 r. system sankcyjny nie jest w pełni jednolity. Poszczególne kraje stosują różny zakres restrykcji wobec osób, przedsiębiorstw, statków i innych podmiotów, co tworzy potencjalne luki możliwe do wykorzystania przez rosyjskie podmioty. W szczególności różnice pomiędzy listami sankcyjnymi USA, Unii Europejskiej, Wielkiej Brytanii i pozostałych państw mogą prowadzić do tzw. arbitrażu regulacyjnego, polegającego na przenoszeniu części działalności do jurysdykcji, w których dane ograniczenia nie obowiązują[9].

Jednocześnie dane zgromadzone przez Atlantic Council wskazują, że sankcje doprowadziły do istotnej przebudowy rosyjskich przepływów handlowych, nie powodując jednak całkowitego odcięcia Rosji od światowej gospodarki. Szczególnie wyraźne jest to w sektorze energetycznym. Ograniczenie dostępu do rynku europejskiego zmusiło Rosję do przekierowania znacznej części eksportu ropy do państw azjatyckich, przede wszystkim Chin i Indii. Wydłużenie tras handlowych oraz zwiększenie wykorzystania państw trzecich stały się jednym z istotnych efektów ubocznych sankcji[10].

Podobny mechanizm można zaobserwować w przypadku kontroli eksportowych. Ograniczenie bezpośredniego dostępu Rosji do zachodnich technologii nie wyeliminowało możliwości pozyskiwania przez nią części zaawansowanych komponentów, lecz zwiększyło znaczenie pośredników i państw trzecich. Rosyjskie podmioty zaczęły wykorzystywać alternatywne kanały importowe, co pozwalało częściowo kompensować skutki zachodnich ograniczeń. **Z perspektywy oceny sankcji istotne jest zatem nie tylko to, czy Rosja nadal może uzyskać dostęp do określonego produktu,**

[9] K. Donovan, M. Nikoladze, L. de Kruijf, *Russia Sanctions Database*, Atlantic Council, 17.04.2025.
[10] Ibidem.

lecz także to, jak bardzo wzrosły koszty, czas i ryzyko związane z jego pozyskaniem.

Szczególne znaczenie w tym kontekście uzyskały sankcje wtórne oraz presja wywierana na zagraniczne instytucje finansowe. Wprowadzenie przez Stany Zjednoczone możliwości nakładania sankcji na zagraniczne instytucje finansowe uczestniczące w określonych transakcjach z objętymi restrykcjami rosyjskimi podmiotami zwiększyło ryzyko związane z prowadzeniem działalności gospodarczej z Rosją. Według Atlantic Council banki i przedsiębiorstwa w Chinach, Turcji, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Azji Centralnej i na Kaukazie zaczęły w konsekwencji ograniczać część relacji z rosyjskimi podmiotami, opóźniać płatności lub wprowadzać dodatkowe procedury weryfikacyjne. Pokazuje to, że skuteczność sankcji może wynikać nie tylko z bezpośredniego zakazu transakcji, lecz również z podnoszenia kosztu i ryzyka prawnego dla zagranicznych podmiotów współpracujących z Rosją[11].

Ocena skuteczności sankcji wobec Rosji wymaga uwzględnienia nie tylko ich wpływu na bieżące dochody państwa, lecz również długookresowych zmian strukturalnych wywołanych przez ograniczenie dostępu do zachodnich rynków, technologii i kapitału. Philip Luck z Center for Strategic and International Studies wskazuje, że sankcje nałożone po 2022 r. istotnie ograniczyły rosyjskie możliwości gospodarcze, jednocześnie nie doprowadzając do załamania gospodarki. Kluczowym skutkiem restrykcji była natomiast jej głęboka reorganizacja. Rosja zwiększyła znaczenie produkcji wojskowej, rozwinęła alternatywne kanały handlowe i finansowe

[11] Ibidem.

oraz pogłębia relacje gospodarcze z państwami, które nie przyłączyły się do zachodniego systemu sankcyjnego[12].

Szczególne znaczenie w tym procesie uzyskały Chiny. Według chińskiego urzędu celnego wartość handlu rosyjsko-chińskiego osiągnęła w 2023 r. rekordowe 240,1 mld dolarów, co oznaczało istotny wzrost w stosunku do okresu sprzed pełnoskalowej inwazji. Chiny stały się jednocześnie jednym z najważniejszych kanałów umożliwiających Rosji dostęp do produktów objętych zachodnimi ograniczeniami[13].

Istotnym elementem tej transformacji jest militaryzacja rosyjskiej gospodarki. Według CSIS wzrost gospodarczy obserwowany po początkowym szoku z 2022 r. był w dużej mierze związany z przeorientowaniem produkcji na potrzeby wojenne. Oznacza to, że wzrost aktywności gospodarczej nie musi oznaczać poprawy kondycji rosyjskiej gospodarki w ujęciu cywilnym. Zwiększanie produkcji zbrojeniowej pozwala bowiem podtrzymywać PKB i zatrudnienie, jednocześnie pochłaniając zasoby, które mogłyby zostać wykorzystane w sektorach cywilnych[14]. W rezultacie gospodarka staje się coraz silniej podporządkowana finansowaniu i produkcji wojennej.

Sankcje oddziałują również poprzez ograniczenie długookresowego potencjału wzrostu. Ograniczony dostęp do zaawansowanych technologii, kapitału oraz zachodnich komponentów zwiększa koszty produkcji i utrudnia modernizację części rosyjskiego przemysłu. Jednocześnie wzrost inflacji, wysokie stopy procentowe i niedobory siły roboczej ograniczają możliwości inwestycyjne gospodarki. Z perspektywy oceny skuteczności sankcji oznacza

[12] P. Luck, *How Sanctions Have Reshaped Russia's Future*, Center for Strategic and International Studies, 24.02.2025.
[13] Ibidem.
[14] Ibidem.

to, że ich efektem nie musi być natychmiastowa recesja. Mogą one oddziaływać poprzez stopniowe obniżanie produktywności, zwiększenie kosztów prowadzenia działalności oraz ograniczanie możliwości modernizacji gospodarki.

Jednocześnie zdolność Rosji do adaptacji pokazuje ograniczenia sankcji jako instrumentu polityki gospodarczej. Rozwój alternatywnych kanałów handlowych, wzrost znaczenia Chin i innych państw trzecich, wykorzystanie sieci pośredników oraz rozwój floty cieni pozwoliły Moskwie częściowo kompensować skutki zachodnich restrykcji. Nie oznacza to jednak pełnego przywrócenia warunków gospodarczych sprzed 2022 r. Rosja osiągnęła większą zdolność do funkcjonowania w warunkach sankcji, ale jednocześnie jej gospodarka stała się bardziej zależna od ograniczonej liczby partnerów, bardziej zmilitaryzowana i bardziej podatna na problemy związane z dostępem do nowoczesnych technologii oraz kapitału.

Najważniejszym mechanizmem pozostaje reeksport, czyli obchodzenie sankcji poprzez korzystanie z państw trzecich - głównie z Azji Centralnej. Szczególnie duży wzrost eksportu widać w przypadku Kirgistanu. Eksport UE do tego kraju wzrósł z 263 mln euro w 2021 r. do 1,17 mld euro w 2022 r. i 2,73 mld euro w 2023 r., czyli w ciągu dwóch lat o ok. 937%[15]. Podobne dane widać również w Polsce.

W II połowie 2022 r. w porównaniu z analogicznym okresem 2021 r. polski eksport wzrósł: do Kirgistanu o 704%, do Armenii o 643%, a do Kazachstanu o 138%. Podobne, bardzo wysokie wzrosty występowały w Niemczech i Czechach. Jednym z narzędzi stała się klauzula „no re-export to Russia", stosowana przy eksporcie określonych wrażliwych produktów. Jej celem jest

[15] W. Chudak, *Czy sankcje na Rosję są skuteczne? Podsumowanie po czterech i pół roku wojny*, Klub Jagielloński, 27.09.2026.

ograniczenie możliwości przekierowania towarów z UE do Rosji przez państwa trzecie. W 20. pakiecie sankcji z 23 kwietnia 2026 r. Unia po raz pierwszy użyła narzędzia antyobchodzeniowego, przyjętego jeszcze w czerwcu 2023 r., i objęła nim właśnie Kirgistan, zakazując eksportu do tego kraju m.in. obrabiarek CNC i radiostacji.

Według raportu NIK z 19 września 2025 r., w latach 2022–2023 KAS bardzo słabo egzekwowała przepisy sankcyjne. Nie stworzono odpowiednich procedur typowania podmiotów, nie było skutecznych narzędzi weryfikowania rzeczywistego miejsca przeznaczenia eksportowanych towarów, a Szef KAS nie skierował w tym okresie żadnego wniosku o wpis na listę sankcyjną. Od 2024 r. sytuacja zaczęła się zmieniać. Między marcem a wrześniem 2024 r. Szef KAS skierował 23 wnioski o wpis podmiotów na listę sankcyjną, z czego 14 zakończyło się decyzją o wpisie[16]. W 2024 r. polski eksport do badanych państw pośredniczących spadł znacznie mocniej niż średnia unijna. Przykładowo eksport Polski do Kazachstanu zmniejszył się między 2023 a 2024 r. o ponad 21%, podczas gdy dla UE jako całości spadek wynosił około 6%.

Praktyczne konsekwencje sankcji dla polskich przedsiębiorców – obowiązki i ryzyka w handlu międzynarodowym

Polscy eksporterzy i importerzy muszą uwzględniać ryzyko związane z możliwością nieświadomego uczestnictwa w transakcjach prowadzących do naruszenia unijnych środków ograniczających. Szczególne znaczenie ma tutaj fakt, że obchodzenie sankcji coraz częściej odbywa się za

[16] Ibidem.

pośrednictwem podmiotów z państw trzecich, które formalnie nie są objęte restrykcjami.

Z perspektywy eksportera jednym z najważniejszych zagrożeń jest możliwość reeksportu sprzedanych towarów do Federacji Rosyjskiej przez pośredników z państw trzecich. Ryzyko to dotyczy szczególnie produktów podwójnego zastosowania, zaawansowanych komponentów elektronicznych, obrabiarek oraz innych towarów mogących znaleźć zastosowanie w rosyjskim przemyśle zbrojeniowym. Eksporter powinien zwracać uwagę na rzeczywiste przeznaczenie produktu, profil działalności kontrahenta oraz możliwość jego dalszej odsprzedaży. Z punktu widzenia importera istotnym zagrożeniem jest natomiast możliwość nabywania towarów pochodzących z Rosji, których rzeczywiste pochodzenie zostało ukryte poprzez wykorzystanie pośredników lub zmianę dokumentacji handlowej.

Niezależnie od kierunku wymiany handlowej kluczowe znaczenie ma weryfikacja kontrahentów oraz ich rzeczywistych beneficjentów i struktury własnościowej. Sprawdzenie wyłącznie nazwy przedsiębiorstwa na liście sankcyjnej może okazać się niewystarczające, jeżeli podmiot jest kontrolowany przez osobę objętą restrykcjami lub działa na jej rzecz. Podobnie należy analizować pozostałych uczestników transakcji, w tym pośredników, agentów, przewoźników, banki i odbiorców końcowych. Szczególne znaczenie ma również kontrola zgodności klasyfikacji celnej towaru z jego rzeczywistymi właściwościami i przeznaczeniem.

W odpowiedzi na rosnące potrzeby przedsiębiorstw Unia Europejska uruchomiła EU Sanctions Helpdesk, którego zadaniem jest wspieranie przede wszystkim małych i średnich przedsiębiorstw w prawidłowym stosowaniu środków ograniczających. Podmiot ten oferuje bezpłatne wsparcie w zakresie weryfikacji kontrahentów, towarów, państw

tranzytowych oraz końcowego przeznaczenia produktów. Przedsiębiorstwa mogą również uzyskać pomoc w identyfikacji potencjalnych sygnałów ostrzegawczych oraz ocenie ryzyka związanego z konkretną transakcją.

EU Sanctions Helpdesk publikuje listę sygnałów ostrzegawczych („red flags"), na które polski eksporter i importer powinien zwrócić uwagę przed zawarciem transakcji. Najważniejsze z nich to:

– kontrahent założony niedawno, bez historii działalności i obecności w sieci, albo działający pod adresem wspólnym z wieloma innymi firmami lub z podmiotem objętym sankcjami;

– państwo kontrahenta sąsiadujące z Rosją albo należące do Eurazjatyckiej Unii Gospodarczej (Armenia, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan), a także nietypowa trasa dostawy lub płatności przez znane centra obchodzenia sankcji;

– pośrednicy i spółki fasadowe w łańcuchu transakcji bez uzasadnienia gospodarczego, odbiorcą zaś jest firma logistyczna, handlowa lub punkt pocztowy;

– zmiana beneficjenta rzeczywistego albo zejście z udziałami poniżej 50% tuż przed nałożeniem sankcji lub po nim;

– towary z unijnej listy towarów wysokiego priorytetu (Common High Priority Items) lub podwójnego zastosowania opisane w dokumentach ogólnikowo;

– cena wyraźnie wyższa od rynkowej, płatność gotówką za drogi towar albo produkt niepasujący do profilu kupującego;

– odmowa ujawnienia użytkownika końcowego lub przyjęcia klauzuli „no re-export to Russia".

Z perspektywy polskiej gospodarki szczególnie ważne jest zatem rozwijanie świadomości sankcyjnej wśród przedsiębiorców oraz wdrażanie wewnętrznych procedur compliance. Obejmują one regularne sprawdzanie list sankcyjnych, dokumentowanie weryfikacji kontrahentów, kontrolę pochodzenia i przeznaczenia towarów, stosowanie odpowiednich postanowień umownych oraz monitorowanie zmian w przepisach. W praktyce oznacza to przesunięcie odpowiedzialności za przestrzeganie sankcji z samego momentu odprawy celnej na cały proces handlowy – od nawiązania relacji z kontrahentem, przez zawarcie umowy, finansowanie i transport, aż po dostarczenie produktu do odbiorcy końcowego.

Obszar	Na co powinien zwrócić uwagę przedsiębiorca?
Kontrahent	Czy znajduje się na listach sankcyjnych? Kto jest jego właścicielem i kto faktycznie nim kontroluje?
Towar	Czy produkt znajduje się w wykazach towarów objętych ograniczeniami? Czy jest produktem dual-use?
Odbiorca końcowy	Kto faktycznie wykorzysta produkt i w jakim celu?
Państwo tranzytowe	Czy transport przez Kazachstan, Kirgistan, Armenię, Turcję lub ZEA ma uzasadnienie gospodarcze?
Dokumentacja	Czy dokumenty potwierdzają rzeczywiste pochodzenie i przeznaczenie towaru?
Płatności	Czy rachunek bankowy i państwo, z którego dokonywana jest płatność, odpowiadają rzeczywistej strukturze transakcji?
Umowa	Czy zawiera odpowiednie klauzule sankcyjne i zakaz dalszego reeksportu, jeśli jest wymagany lub uzasadniony ryzykiem?

Podsumowanie

Sankcje doprowadzają do autarkizacji rosyjskiej gospodarki. **Ważnym ich skutkiem nie jest często bezpośrednie przełożenie się na presję ekonomiczną, a sam bodziec zmuszający Rosję do prób ich obchodzenia.** Kosztuje to zasoby które mogłyby być przeznaczone na inne działania. Sankcje ograniczyły część rosyjskich przychodów eksportowych, zmieniły kierunki handlu, zwiększyły koszty transportu i rozliczeń oraz utrudniły dostęp

do części zaawansowanych technologii. Jednocześnie Rosja dostosowała się poprzez przekierowanie handlu, zwiększenie zależności od państw trzecich oraz rozwój alternatywnych kanałów finansowych i logistycznych. Oznacza to, że skuteczność sankcji należy analizować nie tylko przez pryzmat ich zdolności do całkowitego uniemożliwienia określonej działalności, ale również przez stopień, w jakim zwiększają jej koszty, komplikują jej organizację i ograniczają rosyjską zdolność do pozyskiwania zasobów niezbędnych do prowadzenia wojny.

Z dnia na dzień w 2022 roku Rosja utraciła największego partnera handlowego - Unię Europejską. Mimo oczekiwań, że taki szok powali rosyjską ekonomię na kolana, Rosja wykazała niebywałą odporność.

W 2022 roku nastąpiło tworzenie sankcji i pojawiły się pierwsze luki które umożliwiły Federacji Rosyjskiej ich obchodzenie. W latach 2022 i 2023 Rosja zaczęła obchodzić sankcje, używając państw trzecich. Następnie w latach 2023–2024 nastąpiło identyfikowanie kanałów obchodzenia aby w latach 2024–2026 uszczelnić system i ograniczyć reeksport.

Prawdziwy wpływ sankcji ukaże się w długim okresie, szczególnie po zakończeniu aktualnie toczącej się wojny na Ukrainie. Izolacja od światowej gospodarki, spustoszenie i monotematyczność oraz niska konkurencja spowodowana wojną i gospodarką wojenną ukażą się w pełnym świetle dopiero w trakcie stopniowego powrotu do normalnego funkcjonowania w gospodarce światowej, dlatego Rosja niechętnie chce podejmować takie działanie.

Komentarz ekspercki

Rosyjska gospodarka okazała się nadzwyczaj odporna na sankcje nakładane przez Zachód, co potwierdza już 21 pakiet sankcji UE oraz zdolność gospodarki rosyjskiej do utrzymania wysiłku wojennego. Kolejne pakiety sankcyjne są reakcją na mechanizmy obchodzenia sankcji przez Rosję i skutecznie starają się zacieśnić jej pole manewru. Presja sankcyjna to bardziej maraton niż sprint. Nakładanie coraz to kolejnych ograniczeń umożliwia identyfikację strategii adaptacji drugiej strony i reagowanie na nią. Podstawową miarą skuteczności sankcji nie jest efekt na gospodarce rosyjskiej w chwili obecnej, ale jaki wpływ sankcje osiągną w długim terminie, gdzie brak dostępu do technologii i know-how Zachodu doprowadzi do prymitywizacji całych gałęzi rosyjskiej gospodarki. Zagrożenia jakie można wyszczególnić to: poluzowanie sankcji w celu osiągnięcia korzyści krótkoterminowych - np. przyznanie dostępu rosyjskich paliw do rynku światowego aby obniżyć ceny paliw w związku z toczącą się wojną w Iranie. Sankcje są skuteczne jeśli wszystkie państwa je nakładające utrzymują długotrwałą stabilną politykę sankcyjną.

- Jan Starosta

Bibliografia

1. Budnikowski A., *Ekonomia międzynarodowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2017.

2. Chudak W., *Czy sankcje na Rosję są skuteczne? Podsumowanie po czterech i pół roku wojny*, Klub Jagielloński, 27.09.2026, link: https://klubjagiellonski.pl/2026/09/27/czy-sankcje-na-rosje-sa-skuteczne-podsumowanie-po-czterech-i-pol-roku-wojny/ [dostęp: 28.09.2026]

3. Donovan K., Nikoladze M., de Kruijf L., *Russia Sanctions Database*, Atlantic Council, 17.04.2025, link: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/russia-sanctions-database/ [dostęp: 21.09.2026]

4. Gudzowska J., Lockhart E., Keatinge T., *Disabling the Enablers of Sanctions Circumvention*, Royal United Services Institute, 7.05.2024, link: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/policy-briefs/disabling-enablers-sanctions-circumvention [dostęp: 18.09.2026]

5. Kaca E., *Countering the circumvention of EU sanctions against Russia by foreign companies*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 11.07.2025, link: https://www.pism.pl/publications/countering-the-circumvention-of-eu-sanctions-against-russia-by-foreign-companies [dostęp: 25.09.2026]

6. Luck P., *How Sanctions Have Reshaped Russia's Future*, Center for Strategic and International Studies, 24.02.2025, link: https://www.csis.org/analysis/how-sanctions-have-reshaped-russias-future [dostęp: 21.09.2026]

7. Trading Economics, *Wskaźnik inflacji w Rosji*, dostęp: 28.09.2026, link: https://pl.tradingeconomics.com/russia/inflation-cpi [dostęp: 28.09.2026]

8. Starosta J., Cichowska Z., Kościński M., *Sankcje na Rosję. Skuteczny instrument czy retoryczna wydmuszka?*, Instytut Nowej Europy, 26.11.2024, link: https://ine.org.pl/wp-content/uploads/2024/11/Sankcja-na-Rosje-PL.pdf [dostęp: 24.09.2026]

9. European Commission, Directorate-General for Trade and Economic Security, European Union, *Trade in goods with Central Asia 5*, 20.05.2026, [dostęp: 27.09.2026]

10. Glenn C., *Lessons in Sanctions-Proofing from Russia*, The Washington Quarterly, 2023, link: https://sanctionsrussia.org/publication/lessons-in-sanctions-proofing-from-russia/ [dostęp: 28.09.2026]

11. Connolly R., *Russia's Economic Pivot to Asia in a Shifting Regional Environment*, RUSI, 16.09.2021, link: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/briefing-papers/russias-economic-pivot-asia-shifting-regional-environment [dostęp: 24.09.2026]

12. European Commission, *Guidance on due diligence*, Directorate-General for Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union, 19.02.2024, link: https://finance.ec.europa.eu/publications/guidance-due-diligence_en [dostęp: 15.10.2026]

13. European Commission, *Guidance for EU operators: Implementing enhanced due diligence to shield against Russia sanctions circumvention*, 2023, link: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-12/guidance-eu-operators-russia-sanctions-circumvention_en.pdf [dostęp: 15.10.2026]

14. European Commission, *Frequently asked questions concerning the "No re-export to Russia" clause and sanctions adopted following Russia's military aggression against Ukraine*, 18.12.2024, link: https://finance.ec.europa.eu/publications/no-re-export-russia-clause_en [dostęp: 13.10.2026]

15. EU Sanctions Helpdesk, *Support Service*, link: https://eu-sanctions-compliance-helpdesk.europa.eu/support-service_en [dostęp: 17.10.2026]

16. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Sankcje międzynarodowe*, link: https://www.gov.pl/web/dyplomacja/sankcje-miedzynarodowe [dostęp: 17.10.2026]

17. EU Sanctions Helpdesk, *The 'Best Efforts' Rule under sanctions targeting Russia and Belarus*, link: https://eu-sanctions-compliance-helpdesk.europa.eu/best-efforts-rule-under-sanctions-targeting-russia-and-belarus_en [dostęp: 21.10.2026]

18. Bank Rosji, Bilans płatniczy Federacji Rosyjskiej, komponenty standardowe (dane roczne, rewizja z 30.09.2026), link: https://www.cbr.ru/vfs/statistics/credit_statistics/bop/bal_of_payments_standart.xlsx [dostęp: 1.11.2026]

19. Bank Rosji, Оценка платежного баланса, IV квартал 2025, link: https://www.cbr.ru/Collection/Collection/File/59672/Balance_of_Payments_2025-4_25.pdf [dostęp: 1.11.2026]

20. Eurostat, EU trade since 2002 by SITC (ext_st_eu27_2020sitc), stan na 16.10.2026 [dostęp: 1.11.2026]

21. European Commission, DG Trade, European Union, Trade in goods with Central Asia 5, link: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_central-asia-5_en.pdf [dostęp: 1.11.2026]

22. European Commission, DG Trade, EU trade relations with Russia, link: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/russia_en [dostęp: 1.11.2026]

23. KSE Institute, Russian Oil Tracker, wrzesień 2026, link: https://kse.ua/en/news/russian-oil-tracker-september-2026-russias-oil-

and-oil-products-exports-fall-to-lowest-level-since-2018-as-higher-prices-add-only-0-3-billion-to-export-revenue/ [dostęp: 1.11.2026]

24. wiiw, Russia is shifting its foreign trade massively towards China, link: https://wiiw.ac.at/russia-is-shifting-its-foreign-trade-massively-towards-china-n-695.html [dostęp: 1.11.2026]

25. Rada UE, 20. pakiet sankcji wobec Rosji, komunikat z 23.04.2026, link: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/04/23/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-20th-round-of-stern-eu-sanctions-hits-energy-military-industrial-complex-trade-and-financial-services-including-crypto/ [dostęp: 1.11.2026]

26. Rada UE, 21. pakiet sankcji wobec Rosji, komunikat z 23.07.2026, link: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/07/23/21st-package-of-sanctions-eu-hits-russian-energy-financial-services-and-crypto-hard/ [dostęp: 1.11.2026]

27. Najwyższa Izba Kontroli, Realizacja przez Krajową Administrację Skarbową zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu wspierania agresji na Ukrainę (D/24/512), 19.09.2025, link: https://www.nik.gov.pl/kontrole/D/24/512/ [dostęp: 1.11.2026]

28. Reuters, China-Russia 2023 trade value hits record high of $240 bln, 12.01.2024, link: https://www.reuters.com/markets/china-russia-2023-trade-value-hits-record-high-240-bln-chinese-customs-2024-01-12/ [dostęp: 1.11.2026]

29. EU Sanctions Helpdesk, Red flags: Mastering the indicators of sanctions risk, link: https://eu-sanctions-compliance-helpdesk.europa.eu/red-flags-mastering-indicators-sanctions-risk_en [dostęp: 1.11.2026]

Materiał został przygotowany we współpracy z Instytutem Nowej Europy.

Jan Starosta

Pracował jako kierownik biura projektów w Instytucie Nowej Europy. Absolwent kierunku Metody Ilościowe w Ekonomii i Systemy Informacyjne w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie oraz Bezpieczeństwa Międzynarodowego i Studiów Strategicznych na Uniwersytecie Warszawskim (II stopień).

INSTYTUT NOWEJ EUROPY

ZASTRZEŻENIE

Powyższy materiał jest chroniony prawami autorskimi, które przysługują Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. („PAIH") i można go wykorzystywać w sposób dozwolony przez przepisy ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tj. Dz. U. z 2019, poz. 1231), ale jedynie w celach niekomercyjnych (tj. na użytek własny). Nie jest dozwolone komercyjne wykorzystanie przekazywanych treści. Ponadto, materiał ten można wykorzystać, jeżeli przepisy lub zgoda uprawnionego zakładają, że wykorzystanie w celach niekomercyjnych nie wymaga pozwolenia ze strony uprawnionego. Dla innych sposobów wykorzystania materiału niezbędne jest uzyskanie pozwolenia od uprawnionego z tytułu autorskich praw majątkowych. PAIH nie ponosi odpowiedzialności z tytułu jakiejkolwiek szkody bezpośredniej lub pośredniej jakiegokolwiek rodzaju, w tym szkody za utratę zysków, wynikłej z całkowitego lub częściowego wykorzystania informacji udostępnionych przez PAIH w niniejszym materiale. W związku z tym, każdy odbiorca tych informacji powinien sprawdzić przydatność i poprawność wyżej wymienionych informacji zgodnie z ich przeznaczeniem i korzystać z tych informacji na własną odpowiedzialność. PAIH oraz jej pracownicy nie ponoszą w żadnym wypadku odpowiedzialności za jakąkolwiek decyzję lub działanie podjęte w oparciu o wyżej wymienione informacje, ani za jakiekolwiek konsekwencje wynikające z decyzji podjętych w oparciu o te informacje.